

Enkele tips voor een liturgie voor een huisdienst¹

- **Welkom zuster, broeder, aan jou, u, jullie. Deze ‘dienst op papier’ is vanwege ‘corona’ een alternatief voor onze gewone gezamenlijke dienst op de zondagmorgen in de Vermaning.**
- **Overweeg deze huisdienst op het gewone tijdstip te houden op de zondagmorgen om 10:00 uur. Dat verbindt de eenheid: als we dezelfde teksten beleven wordt de afstand minder groot.**
- **Overweeg om van tevoren één (of twee) c.d.(‘s) met (religieuze) muziek te kiezen, één om mee te beginnen en één om aan het slot mee te eindigen.**
- **Zo kunt u ook een kaars met lucifers klaarzetten.**
- **Wanneer u met zijn tweeën bent, kunt u de liturgische, en de liedteksten (als een gedicht) om en om voorlezen. De liederen mag u uiteraard ook zingen. Of alles in stilte te overdenken.**
- **Overweeg bij wat voor onderdeel u zou willen staan, of blijven zitten.**
- **Na afloop is er de gebruikelijke collecte, voor de bestemming en andere mededelingen zie op de laatste bladzijde.**
- **De videolink is <https://youtu.be/miGqyfr3P6A>**

U een goede dienst, vrede en alle goeds toewensend,
in verbondenheid
ds. Pieter Post, VDG Heerenveen en Tjalleberd
pbpost1958@gmail.com

De gemeente komt in gedachte samen

Thema: Black lives matter

- **Ontsteken van een kaars**

---

¹ Deze orde van dienst is geïnspireerd door het doopsgezinde dienstboek *De gemeente komt samen* (1998).

- Thuis CD-muziek, of via video luisteren naar orgelspel: Sarabanda uit Suite nr. 2 (1716) van Domenico Zipoli (1688-1726)
- Stilte buiten
- Zingen / lezen lied 880 'Het leven op aarde is vreugde en rijkdom' | t. K. Halloway/mel. I. Halloway – LIFE OF THE WORLD'

1 Het le-ven op aar-de is vreug-de en rijk-dom,
 ont-vouwt zich in schoon-heid, fris groen brengt haar mee,
 het kleurt de sei-zoe-nen, al-le ber-gen en da-len,
 van ster tot on-stui-mi-ge zee.

Liedboek Online

2 Ons leven op aarde: fontein vol van goedheid
 stroomt over in arbeid, in passie en pijn,
 in de hectische steden en de stilte van wijsheid
 in elk kind, onbevangen en klein.

Dit leven op aarde: een bron van genezing,
 welt op in ons lachen, zingt mee in ons lied.
 Brengt zorg voor de armen, geeft gemeenschap en liefde,
 bevrijdt onze ziel van verdriet.

Dus houdt van het leven, geef dank aan de Schepper,
 wees blij met het licht van de Zoon dat ons tooit.
 Voel de kracht van de Geest en volg het pad van de vrede
 tot ons leven zijn tijd heeft voltooid.

- Welkom

Een hartelijke groet vanuit natuurgebied De Deelen bij Luinjeberd in Friesland, en ook vanuit de Vermaning van Heerenveen waar Johan G. Koers het orgel bespeelde. De Deelen is het de vertrouwde plek waar de doopsgezinde gemeente Heerenveen en Tjalleberd samen met vele belangstellenden overal vandaan, elk jaar in de zomer normaal samenkomt in de buitenlucht. Maar dit jaar is de Hagepreek vanwege de bekende omstandigheden ‘in het water gevallen’ om met een beeld uit deze omgeving te spreken. Niettemin proberen wij met deze opname, of ook wanneer u geen mogelijkheid heeft om naar deze video te kijken, de sfeer van De Deelen vast te houden. Vandaar de voordracht van lied 880 over het leven op aarde dat zich ontvouwt in schoonheid, fris groen en in de kleuren van de seizoenen. Dat is tegelijk een oproep om van het leven te houden en het pad van de vrede te volgen tot het einde toe. En dat vormt de opmaat naar het thema van vandaag, naar aanleiding van *black lives matter*: waar ligt de bron van racisme? Er is één Bijbelverhaal dat daar voor in aanmerking komt. We zullen dat lezen. En met die vraag in ons achterhoofd spreken we uit, dat:

- Bemoediging

Onze hulp komt van de schepper van aarde en hemel;
in zijn schaduw gaan wij
Hij zal ons hoeden als een herder;
en onze ziel zal Hij bewaren,
zo kunnen wij veilig gaan – amen

- Stilte – Wij laten in stilte de natuur op ons inwerken
- Schriftlezing uit Genesis 9:18-27 het verhaal over de dronkenschap van Noach (*Bijbel in Gewone Taal*, 2014)

De zonen van Noach heetten Sem, Cham en Jafet. Zij waren samen met Noach op de boot geweest. Cham had een zoon die Kanaän heette. Alle mensen op aarde stammen af van de drie zonen van Noach. Laten gingen de mensen overal op aarde wonen.

Noach was boer. Hij legde een wijngaard aan, de eerste wijngaard op aarde. Op een keer werd Noach dronken, toen hij wijn gedronken had. Hij ging in zijn tent liggen, zonder kleren aan. Cham kwam de tent in, en zag zijn vader Noach daar naakt liggen. Hij ging naar buiten en vertelde het aan zijn broers. Toen liepen Sem en Jafet achteruit de tent in, met een jas op hun schouders. Die jas legden ze over het naakte lichaam van hun vader, maar ze keken niet naar hem. Zo zagen ze niet dat hij naakt was.

Noach werd wakker. Toen hij hoorde wat Cham gedaan had, zei hij: 'Het zal slecht aflopen met Kanaän, de zoon van Cham. Kanaän zal de knecht van zijn familie zijn, de onbelangrijkste knecht. Ik dank de Heer. Hij is de God van Sem. Maar Kanaän zal de knecht van Sem zijn. Ik bid dat God Jafet veel land geeft. Jafet zal bij Sem wonen. Maar Kanaän zal de knecht van Jafet zijn.

- Schriftlezing uit de brief van Paulus aan de Galaten 3:27-28:

Jullie zijn gedoopt in Jezus' naam. Door jullie doop zijn jullie helemaal bij hem gaan horen. Omdat jullie in Jezus Christus geloven, vormen jullie een eenheid: Joden, en niet-Joden, slaven en vrije mensen, mannen en vrouwen. Verschillen zijn niet belangrijk meer.

*

Zalig die het woord van God horen en erover waken! Amen. (Lukas 11:28)

- Prediking

Het boek Genesis is eenvoudig terug te brengen naar: waar komen wij vandaan, wie zijn wij en hoe worden we mens? Dat zijn ook de vragen die meespelen in alle demonstraties tegen racisme. Iedereen wil meetellen en gelijkwaardig worden behandeld. Dat boek staat dan ook niet zomaar aan het begin van de bijbel, omdat het over essentiële zaken gaat, dat alles is ontstaan uit de geest van een Schepper en wat daarvan de zin voor ons is. De schrijvers van toen hebben geprobeerd om via allerlei verhalen ordelijk neer te schrijven van dag één tot en met dag zeven, wat er met ons gebeurde door de zondeval en wat dat voor gevolgen kreeg voor ons samen leven. Ze laten ons delen in hun visie dat niet alles letterlijk is gebeurd zoals het er staat, dat laten ze aan

de latere wetenschappers over, maar dat het geen halve waarheid is dat de mens tegen de grenzen van zijn handelen oploopt, en zijn opdracht verzaakt in de relatie met de rest van de schepping. Dat we er met zijn allen eerst een potje van maakten, maar dat we ook een herkansing kregen, dáár gaat het over.

Dat wordt in het verhaal van Noach verteld. Hij markeert met zijn ark met allerlei soort van wat mannelijk en vrouwelijk is, de overgang van de allereerste wereld naar de tweede wereld, zeg maar de wereld van nu. De eerste moest wel voorbij gaan omdat God er volstrekt niets van zijn oorspronkelijke goedheid in terugvond. Maar de Ene zou God niet zijn als hij de wereld niet een tweede kans zou geven met de belofte dat hij die nooit meer zou vernietigen, wat wij er ook van zouden maken. Als een boogschutter legde Hij zijn pijlen neer en hield Hij zijn boog niet meer gespannen. De regenboog die wij nu zien, vertellen de rabbijnen, is het teken van rust en vrede zoals de oervolkeren dat deden. Wanneer zij vrede sloten toonden de partijen aan elkaar de pees van de boog als een teken van rust. En zo komt het dat de regenboog aan de hemel staat met de pees richting de aarde, vrede, rust.

Nadat Noach en zijn drie zoons Sem, Cham en Jafet de ark hadden verlaten, begon de wereld dus opnieuw. De nieuwe wereld was uit dit gezin ontstaan, en de drie zoons werden de vertakkingen van alle volkeren die zich over de aarde verspreidden. Hele geslachtslijsten vertellen ons dat de aarde werd bevolkt met volkeren die wij allang niet meer kennen, laat staan dat we daar ooit van gehoord hebben. Uit Sem kwamen de semieten voort: op een kaartje zien we het gebied van Saudi-Arabië. Wij herkennen dat in 'antisemitisme', dat gebruikt wordt om aan te zetten tot jodenhaat, maar eigenlijk beslaat dat de hele Arabische wereld. Europeanen zouden de afstammelingen van Jafet worden, en Cham, wat 'hitte' betekent: zijn nageslacht bevolkte het Afrikaanse continent.

Tot zover niets aan de hand, maar het verhaal hoe Noachs zoons omgingen met zijn dronkenschap is in de loop van de eeuwen telkens aangewezen als dé voedingsbron voor een heuse Cham-ideologie die slavernij, discriminatie en racisme voedde en institutionaliseerde.

Vooraf Cham moest het ten opzichte van zijn broers ontgelden, want hij had de naaktheid van zijn vader Noach gezien en dat aan iedereen doorverteld,

zodat hij hem bespottelijk had gemaakt. Waaruit volgde dat bijbeluitleggers al gauw wisten dat Cham geen eerbied voor mensen kende, en dat die vloek zijn zoon Kanaän, waar later de Kanaänieten uit voortkomen, moest treffen: zo vader zo zoon.

Dat Sem en Jafet hele fatsoenlijke, en daarmee superieure zoons waren, blijkt uit het feit dat zij achteruit de tent van Noach in waren gelopen en netjes een jas over zijn naaktheid hadden gelegd. Zij werden door latere generaties voorgesteld als witte mensen met prachtig haar, maar Cham werd gebrandmerkt als een zwarte met kroeshaar wegens de fout die hij had begaan. En aan die beeldvorming van wit en zwart veranderde vrijwel niets. Dan begrijp je, hier is in de letterlijke zin sprake van 'discriminatie', een onderscheid maken tussen een meerdere en een ondergeschikte. En dat er dan maar weinig voor nodig is om al zijn afstammelingen onder dezelfde verwerping te laten vallen.

Tot in de twintigste eeuw werkte dat door in zwarte mensen die als slaaf waren geboren en geloofden wat ze hadden overgeleverd gekregen, namelijk dat de vloek van Noach op Cham, wat in het verhaal totaal niet plaatsvindt, betekende dat de Neger aan de blanke ondergeschikt was en dat God dat zo bedoeld had. Tot in onze dagen heeft dat doorgewerkt in onverzettelijke Amerikaanse dominees die dit verhaal vanaf de kansels gebruikten om de beschaving aan witte mensen toe te vertrouwen en het houden van slaven in het zuidelijk deel van de Verenigde Staten te legitimeren.

Alle demonstraties en debatten die momenteel plaatsvinden tegen de manier waarop zwarte mensen worden behandeld door politieoptreden en op de banenmarkt, vaak kansarme mensen, met minder recht op gezondheidszorg of op onderwijs, en in ons land veel te vaak en schaamteloos met Zwarte Piet geassocieerd, zich constant afvragend of ik er niet uitgepikt zal worden – al die manifestaties zijn de hedendaagse uitingen van verzet tegen die een ingeslepen en duivelse Cham-ideologie met een diepgewortelde haat en ongelijkwaardigheid, gestoeld op onjuiste Bijbeluitleggingen.

Want wat zeker is, is dat nergens in de bijbel over een rassenprobleem wordt gerept. Maar wat zich eenmaal in hoofden van ons mensen vast heeft gezet is er vaak moeilijk uit te krijgen. Cham werd van alle kanten zwart gemaakt, was afval, en dus werden alle zwarten gelijk aan afval; hij hoorde tot de laagste klasse van houthakkers, mijnwerkers en waterdragers, en dus hadden alle

zwarten geen schijn van kans zich verder te ontwikkelen. Hoe krijgen we dat uit ons eigen systeem? Want zijn ook wij witten niet besmeurd met een Cham-ideologie die ons heimelijk influistert net iets meer te zijn?

Paulus voert een pleidooi voor een eenheid van etniciteit en afkomst in één gemeente. De gemeente is daardoor een goed bijbels voorbeeld van een gemeenschap waar scheefgegroeide menselijke verhoudingen worden hersteld, en waar uit het lood geslagen bijbelse interpretaties worden gecorrigeerd. Als je daarbij stil staat weet je waarom je bij een gemeente betrokken wilt zijn: om onszelf te herijken en nieuwe kansen te gunnen. Want daar moet het in onze tijd over gaan.

Wanneer we dit op video opnemen is het woensdag 1 juli, 'Keti Koti', het breken van de ketenen, de herdenking van de afschaffing van de slavernij. Kunnen we invoelen wat het voor iemand betekent om voortdurend te moeten knokken voor zijn bestaansrecht, alleen omdat hij of zij van kleur is? Waar we in elk geval mee kunnen beginnen is de Cham-ideologie bij onszelf op te sporen. In het najaar wordt vanzelf weer dat heerlijk avondje gevierd, wat opnieuw voor de nodige discussies zal zorgen. Zijn we misschien wat veranderd door alles wat we zien, horen en lezen over *black lives matter*? In hoeverre staat onze boog gespannen? Of kiezen we voor de pees, als teken van rust en vrede? In dat geval hebben we heel wat overwonnen, en zijn wij onze doop waardig.

- Stilte
- Gebeden

Moge ons hart zijn bij wie gebukt gaan onder discriminatie en racisme.

Leer ons zien, wat wij bij de ander niet aanvoelen of begrijpen.

Leer ons onze vooringenomenheid in onbevangenheid omzetten.

Dat wij opzij schuiven onze waarheden voor nieuwe inzichten.

Dat tot ons doordringt wat een ander ervaart aan vernedering en angst.

Dat wij zelf niet vernederen en angst aanjagen.

Leer ons meer te handelen uit bekommernis.

Dat wij niet denken in contrasten

maar op weg naar een betere wereld voor allen

niet zonder elkaar kunnen.

Vragen wij nog om kracht en bijstand voor broeders en zusters die tobben met hun gezondheid

En voor hun familie die om hen heen staan.

Denken wij aan hen die ons ontvielen, in het bijzonder een dierbare zuster die deze week overleed.

Wij noemen haar naam Anneke Meijer

En wellicht andere namen, ook van hen van wie wij houden in stilte ...

Onze Vader die in de hemelen zijt

Uw naam worde geheiligd

Uw koninkrijk kome

Uw wil geschiede

op aarde zoals in de hemel.

Geef ons heden ons dagelijks brood

en vergeef ons onze schulden

gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren.

En leid ons niet in verzoeking

maar verlos ons van de boze

want van u is het koninkrijk

en de kracht en de heerlijkheid

in eeuwigheid – Amen.

- Zegen

Jezus laat ons weten dat hij het licht der wereld is,
maar hij geeft ook ons de opdracht dat te zijn.

Vragen wij God daarbij om zijn zegen:

Hij zegene en Hij behoede ons

Hij doe zijn aangezicht over ons lichten en zij ons genadig

Hij verheffe zijn aangezicht over ieder van ons, en geven ons
vrede

- Zingen of lezen lied 423 ‘Nu wij uiteengaan’ | t. S. de Vries / mel. Ch. Winter /
Frysk: Atze Bosch

1 Nu wij uit-een-gaan vragen wij God:
ga met uw licht voor ons uit!
Nu wij uit-een-gaan wens ik jou toe:
Ga met God!
Va-ya con Dios en à Dieu!

Liedboek Online

2. Voor wie ons lief zijn vragen wij God:	<i>(Frysk) Foar al ús leafsten freegje wy God:</i>
ga met uw licht vóór ons uit!	<i>gean mei jo ljocht foar ús út!</i>
Al onze vrienden wensen wij vrede:	<i>En al ús freonen winskje wy frede:</i>
ga met God!	<i>gean mei God!</i>
Vaya con Dios en à Dieu!	<i>Vaya con Dios en à Dieu!</i>

3. Voor alle mensen op onze weg:
vrede en goeds in elk huis!
Zeg tot elkander, tot in De Deelen:
volgend jaar!
Vaya con Dios en à Dieu!

- CD-muziek, of via de video orgelspel: ‘Allein Gott in der Höh’ sei Ehr’ van Johann Gottfried Walther (1684-1748)
- Collectebestemming, zie mededelingen

Pastoraal

-

Mededelingen

- Deze dienst werd samengesteld door ds. Pieter Post. Met dank aan Paulien Visser en Johan G. Koers voor hun bijdragen aan muziekspel en video-opname, deels in de Vermaning van Heerenveen en deels in natuurgebied De Deelen.
- De derde regel van lied 423 ‘Voor al wie kwamen onder dit dak, ga met God!’, verving Pieter Post door ‘Zeg tot elkander, tot in De Deelen, volgend jaar’.
- Volgende week zondag 12 juli kunt een huisdienst van ds. Tjalling Kindt (Haren) verwachten. Ds. Kindt ondersteunt ds. Geert Brüsewitz uit Groningen.
- Bestemming collecte:
- Alle diensten en bijeenkomsten zijn opgeschort voor onbepaalde tijd. Onze gemeente volgt de landelijke richtlijnen aangaande de volksgezondheid.
- De voorgangers van het Groot Gemeentelijk Overleg (GGO) maken per toerbeurt huisdiensten die toegezonden worden naar alle secretariaten van gemeenten in Friesland en Groningen, en daarbuiten. De secretariaten zorgen voor verdere verspreiding. Gemeenten kunnen hiervan gebruik maken op een zondag waarop gewoonlijk een gastvoorganger zou zijn voorgegaan. Zo proberen wij met elkaar voor continuïteit te zorgen.
- Er zijn ook leden en vrienden die geen email hebben. Gelieve deze huisdienst bij hen te bezorgen, of af te spreken dat het wordt opgehaald.

- Uitvaarten mogen in beperkte kring worden gehouden. Wij zullen iedereen op de hoogte brengen wanneer er een sterfgeval is. U wordt dan uitgenodigd om thuis op het tijdstip van de uitvaart een kaars aan te steken en daarbij de naam van de overledene uit te spreken; stil te worden; lied 961 te lezen of te zingen (zie hieronder), en het Onze Vader te bidden.

Niemand leeft voor zichzelf
niemand sterft voor zichzelf.
Wij leven en sterven voor God onze Heer,
aan Hem behoren wij toe.

- Vergeet elkaar niet: bel en mail elkaar, stuur een kaartje, en bid om genezing en gezondheid voor broeders en zusters, en voor vele anderen om ons heen en veraf, voor werkers in de zorg, de vele vrijwilligers, en voor de overheid. Bied waar het kan, je diensten aan voor hen die extra aandacht nodig hebben, bijvoorbeeld boodschappen halen.